

Façana de l'edifici de "La Vanguardia" al carrer Pelai de Barcelona.

Gaziel, el meu director

JOSEP M. LLADÓ

En temps de la meua adolescència, jo ja sabia qui era Gaziel. Ho sabia pels meus mestres de l'Escola Catalana del districte sisè, de Barcelona, i pels meus pares. Sabia, per tant, que Agustí Calvet havia estudiat Filosofia i Lletres a la nostra Universitat; que l'any 1911 se'n va anar a Madrid a completar els estudis; que als seus vint-i-sis anys havia estat secretari-redactor de la secció històrico-arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, creat per aquell gran patrici Enric Prat de la Riba, home que

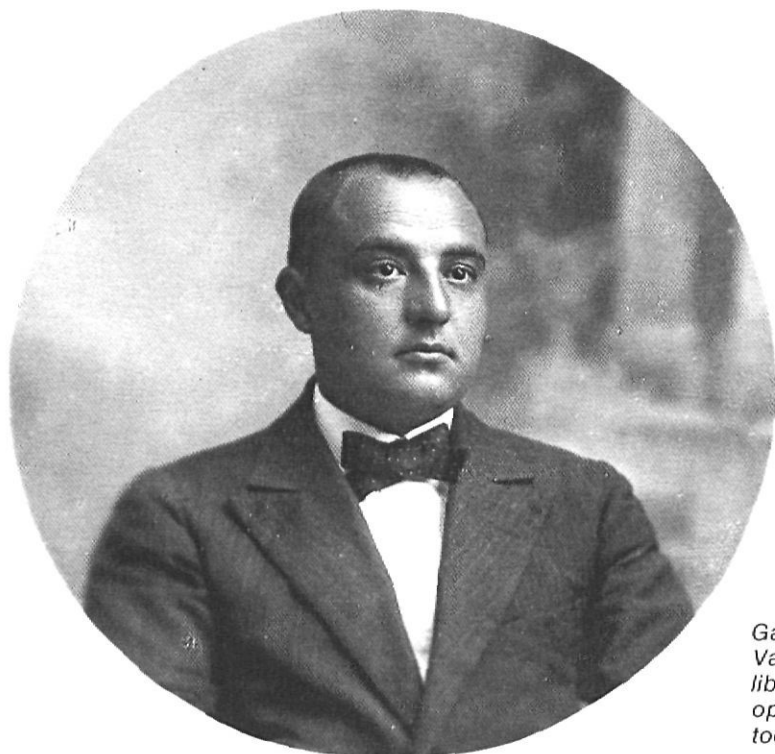
sempre trobava els col·laboradors adequats. Sabia també que Gaziel havia deixat la investigació per a convertir-se en un dels millors cronistes de guerra a "La Vanguardia" (anys 1914-1918), periòdic al qual s'havia incorporat de la mà d'aquell altre gran periodista que fou Miquel dels Sants Oliver, el qual es va convertir ben aviat en codirector.

Un autògraf, una lliçó

Endut per la meua admiració envers els grans homes de la nostra Catalunya, i endut també per una vocació periodística, als meus quinze anys li vaig demanar un autògraf. Gaziel, en correspondre a la meua petició, va donar-me una lliçó amb

aquestes paraules: "Si la nostra previsió fos suficient, veuríem que l'esdevenidor està determinat per una sèrie de fets també únics, tal com ho és el passat. Aquesta lucidesa però, potser ens fóra insuportable. La joia de la vida és l'esperança; és a dir, la fe en les possibilitats que desitgem veure realitzades entre les infinites que aparentment es poden realitzar. L'esperança que ens fa viure no és altra cosa sinó la ignorància absoluta de "quina" possibilitat és la "única" que serà entre les innombrables teòricament possibles".

Aquesta pàgina manuscrita de Gaziel la vaig emmarcar dignament, i la vaig donar anys després al meu fill per tal que la conservés, la llegís sovint i aprengués la lliçó.

Gaziell havia convertit "La Vanguardia" en un diari liberal, obert a totes les opinions i respectuós amb totes les tendències.

A casa meua, com en tantes d'altres, els pares llegien "La Vanguardia", sobretot el divendres, que era quan a primera pàgina hi apareixia un article de Gaziell, que, per a molta gent, era article de fe i d'esperança. La prosa de Gaziell era impregnada d'un elegant cosmopolitisme, tenyida d'uns matisos d'amable desencís, d'assossegada suavitat, de pulcríssim estil literari, de perfecta visió del present i del futur. Bé podem qualificar Gaziell com un dels prosistes catalans amb més profunditat, sensibilitat i sentit. Cal només llegir la seva gran trilogia *Castella endins, Portugal entora i La península inacabada*. O la novel·la *Sentiment o L'home és el tot*, dedicat a Itàlia. O *Seny, treball i llibertat* que va dedicar a Suïssa. O *Tots els camins duen a Roma*. O la magnífica biografia de Sant Feliu de Guíxols, on ell va néixer ara fa cent anys.

Treballar amb Gaziell

Poc podia pensar jo en la meua època d'adolescent que anys a venir —el 1933— hauria, no tan sols de conèixer personalment Agustí Calvet, sinó de treballar sota la seva direcció a la redacció de "La Vanguardia".

Interessat a renovar aquella re-

dacció, Gaziell va tractar —i ho va aconseguir— d'incorporar-hi gent jove. I pensà en mi. Antoni Martínez Tomàs, secretari de redacció del diari, fou l'encarregat per ell de fer-me la proposta, que, naturalment, vaig acceptar de bon grat. Això succeïa el mes de maig de 1933, quan jo pertanyia al diari "L'Opinió", dirigit per aquell altre gran periodista que fou i que és Joaquim Ventalló i Vergés, que ara també col·labora a "La Vanguardia".

En realitat, el canvi de redacció no representava per a mi un canvi d'ideologia, car Gaziell no tan sols respectava civilitzadament totes les maneres de pensar, sinó que havia convertit "La Vanguardia" en un diari liberal, obert a totes les opinions i respectuós amb totes les tendències.

Jo tenia aleshores vint-i-dos anys. Ell, Gaziell, nascut el 1887, quaranta-sis; és a dir, en la plenitud de la vida, de l'activitat, de la intel·ligència i de l'acció, perquè la paraula escrita és també acció. Trobar-me davant d'ell, em semblà una mena de somni.

Cada dia ens donava una lliçó de periodisme, de ciutadania i de llibertat. I això que els redactors de "La Vanguardia" només el vèiem de tant en tant. Agustí Calvet passava moltes hores tancat al seu despatx, des del qual movia tots els fils d'a-

quella gran organització periodística que era i és "La Vanguardia". Només ens cridava quan calia.

El telèfon i el despatx

A l'ampla sala de redacció, hi teníem, a més d'una cabina telefònica per comunicar-nos amb l'exterior, un telèfon interior. De tant en tant, els redactors sentíem el timbre d'aquest telèfon. Era quan el director, Gaziell, volia parlar amb algú de nosaltres.

Entràvem al seu despatx amb una certa emoció i amb tot el respecte que ell ens mereixia. "Segui, segui", ens deia. Perquè, el cert és que ell a tots —àdhuc als més joves— tractava sempre de vostè. I tot seguit ens exposava el cas: escriure un article sobre un tema concret, o un reportatge d'actualitat, o bé demanar-nos simplement una dada. Però tot molt concret, perquè Gaziell gaudia d'un ordre mental extraordinari i tenia una clara visió de les coses. No era home que us fes perdre el temps.

A "La Vanguardia" vaig fer-hi tota mena d'informacions: des de la Prefectura de Policia i el jutjat de guàrdia —hi acudíem dues o tres vegades cada dia— fins a la de "passadissos" del Parlament de Catalunya, on vaig tenir de company

Matí del 7 d'octubre de 1934 a la plaça de Sant Jaume de Barcelona: Gaziol va escriure el reportatge dels esdeveniments com una gran lliçó destinada "als catalans de demà".

Josep Pla, redactor de "La Veu de Catalunya". Això equival a dir que, a part de passar-ho molt bé, vaig aprendre molt d'aquest gran periodista i escriptor, autor de *Cartes de lluny* i de *Coses vistes*, entre molts d'altres.

Una tarda va picar el telèfon interior de la redacció. Gaziol volia parlar amb mi. Vaig entrar puntualment al seu despatx. S'apropaven les eleccions legislatives de novembre de 1933. "Vostè —em va dir— anirà a les tertúlies, als centres polítics i tractarà d'assabentar-se del que diuen, del que fan i del que pensen fer. A més —va afegir— li donaré llibertat d'horari, perquè comprenc que això no és massa fàcil i suposa molta feina. Però vull, si és possible, una crònica diària".

Gaziol m'encarregava una missió difícil, plena de responsabilitat. Prèviament em va advertir: "L'objectivitat és essencial en un periodista que treballa en un diari independent com el nostre". I després d'una pausa, em va dir: "Miri, Lladó: jo durant la dictadura de Primo de Rivera vaig escriure molts articles contra aquell règim. Mai no em va passar res. El propi general con-

fessà un dia: *A ese Gaziol no puedo meterlo en la cárcel, porque si me ataca lo hace de tal modo, tan entre líneas, que no hay manera*".

Profeta en el desert

Però quan el nostre país va entrar el 1931 en un règim de llibertat, Gaziol va poder expressar la seva opinió, i tant de bo l'haguéssim escoltat. En donaré un exemple: pocs dies abans del 6 d'octubre de 1934, en què el govern de la Generalitat es va alçar contra el govern central, ell, a "La Vanguardia", publicà un article titulat *Les armes de la Generalitat*. Hi deia: "Els catalans hem d'armar-nos, no amb armes de foc, sinó amb armes de llum. A cops d'intel·ligència acabarem amb els nostres rivals". I afegia: "La ingel·ligència, el tacte, la constància governen el món. Amb aquestes armes invencibles, la Generalitat es podrà ben riure de totes les contrarietats, de totes les peripècies, de totes les fases difícils que haurà de suportar. Si fossin metralladores, aniríem fatalment a la ruïna". Ho va predir i ho va endevinar.

Si; els fets li donaren la raó. Una raó que Gaziol hagué de constatar aquell dia 10 d'octubre, amb un reportatge àgil, viu, realista i palpitant, publicat a tota pàgina a "La Vanguardia" amb el títol *Apunts d'una nit inoblidable*. Uns apunts presos al vol, hora per hora, dels esdeveniments que es produïren els dies 4, 5, 6 i 7. Una gran lliçó la de Gaziol; una lliçó destinada, com ell va escriure, als "catalans de demà".

Gaziol fou profètic. El 6 d'octubre fou una autèntica desfeta per a Catalunya. Dos anys després —el 1936— Gaziol se n'havia d'anar de Barcelona i de Catalunya, tant perquè no estava d'acord amb el desgavell que va produir l'alçament militar com perquè perillava la seva vida. L'anarquia s'havia ensenyorit del nostre país. I ell, liberal, democrata, catalanista i responsable, no hi tenia cabuda.

Josep M. Lladó és periodista